

Vergaderjaar 2025–2026

26 643

Informatie- en communicatietechnologie (ICT)

Nr. 1499

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN ECONOMISCHE ZAKEN EN KLIMAAT

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 31 maart 2026

Kunstmatige intelligentie (AI) ontwikkelt zich in hoog tempo en vormt een steeds belangrijkere motor voor innovatie, economische groei en het versterken van het Europese concurrentievermogen. Voor het trainen en toepassen van AI-modellen is rekeninfrastructuur noodzakelijk. AI-rekeninfrastructuur is niet alleen een economisch vraagstuk. Het vermogen om in Nederland en Europa zelfstandig AI-modellen te ontwikkelen en te hosten raakt aan de bescherming van publieke waarden, aan de zeggenschap over data van burgers en overheden, en aan de weerbaarheid bij geopolitieke verstoringen. In Europees verband wordt daarom gewerkt aan het uitbouwen van rekeninfrastructuur, onder andere met AI-fabrieken en AI-gigafabrieken¹. De Kamer is op 19 december jl. geïnformeerd over de voortgang van de AI-fabriek in Groningen en het AI-gigafabriekeninitiatief.²

Met deze brief informeer ik uw Kamer over de positie van het kabinet ten aanzien van het Europese AI-gigafabriekeninitiatief.

Hoofdlijn van het kabinetsstandpunt

Op korte termijn moeten lidstaten bij de Europese Commissie aangeven of zij zich financieel zullen committeren aan een gezamenlijke aanbesteding van grootschalige rekencapaciteit bij nog te selecteren en te ontwikkelen Europese AI-gigafabrieken. Het kabinet constateert dat binnen de huidige begroting geen ruimte bestaat voor het aangaan van de vereiste financiële verplichtingen ten behoeve van de aanbesteding van

¹ AI-fabrieken zijn kleinere, publiek gefinancierde faciliteiten die bestaan uit een AI-geoptimaliseerde supercomputer en een expertisecentrum bedoeld voor AI-ontwikkeling in de pre-competitieve fase. AI-gigafabrieken zijn grootschaliger, commercieel van aard en richten zich vooral op het aanbieden van rekencapaciteit voor AI-ontwikkeling en -toepassing aan de markt, afgestemd op marktvraag.

² Kamerstuk 26 643, nr. 1451.

grootschalige reken capaciteit bij een AI-gigafabriek via EuroHPC. Hierdoor kan nu geen publieke reken capaciteit worden aanbesteed bij AI-gigafabrieken die mogelijk zullen worden gerealiseerd binnen de kaders van EuroHPC.

Het kabinet is, in lijn met het rapport-Wennink, voorstander van AI-gigafabrieken die volledig door de markt worden gefinancierd, waarbij voor het kabinet een taak ligt om de randvoorwaarden daarvoor te versterken. Daarnaast investeert het kabinet met € 71 miljoen in een AI-fabriek in Groningen, met een totaal van ruim € 200 miljoen vanuit een samenwerking met regio Groningen en Noord-Drenthe en de Europese Commissie.

Private initiatieven en investeringen in AI-infrastructuur die het Nederlandse en Europese AI-ecosysteem versterken, worden aangemoedigd. Voor bestaande plannen van private initiatiefnemers voor grootschalige AI-rekenfaciliteiten (AI-gigafabrieken) in Nederland geldt dat het huidige beleid hiervoor ruimte biedt, mits zij voldoen aan de geldende wet- en regelgeving. De ambitie van het kabinet is om het vergunningsbeleid voor datacenters te stroomlijnen. In dat verband is het kabinet in afwachting van onder meer de nog te publiceren Europese Cloud & AI Development Act.

Het kabinet kiest daarmee voor een flexibele en duurzame doorontwikkeling van AI-infrastructuur, die meegroeit met de markt vraag, zonder nu al een grootschalige voorreservering van reken capaciteit door de Rijksoverheid vast te gaan leggen bij eventuele toekomstige AI-gigafabrieken (in het kader van EuroHPC).

Overwegingen van het kabinet

Het kabinet heeft kennisgenomen van het onderzoek naar de mogelijke meerwaarde van een AI-gigafabriek in Nederland dat is uitgevoerd door Ecorys.³ Uit deze verkenning blijkt dat een AI-gigafabriek onder bepaalde voorwaarden kan bijdragen aan het versterken van strategische autonomie en het vestigingsklimaat. Tegelijkertijd concludeert het rapport dat de feitelijke meerwaarde sterk afhankelijk is van het ontwerp en het gebruiksdoel van de infrastructuur. Een grootschalige en centrale AI-gigafabriek is met name relevant voor het trainen van de meest geavanceerde AI-modellen. Maar voor veel toepassingen, met name het draaien van reeds getrainde AI-modellen (inferentie), volstaan kleinere rekenfaciliteiten.

Het rapport van Ecorys wijst daarnaast op verschillende randvoorwaarden en onzekerheden. Zo vraagt een AI-gigafabriek om zeer omvangrijke investeringen en is het onzeker in hoeverre Nederlandse partijen op korte termijn zelfstandig zeer geavanceerde AI-modellen zullen ontwikkelen die dergelijke reken capaciteit vereisen. Ook wordt gewezen op de mogelijkheid van een gefaseerde ontwikkeling van rekeninfrastructuur, waarbij capaciteit stapsgewijs kan worden uitgebreid naarmate de vraag toeneemt. De structurele behoefte aan grootschalige AI-rekenkracht ontwikkelt zich mondiaal gezien dynamisch, is deels nog een verwachting en is veelal nog niet scherp gearticuleerd. Ook wordt de vorm van AI-infrastructuur in sterke mate bepaald door de aard van de AI-toepassingen en de behoeften van gebruikers. Om die reden wordt momenteel de rekenbehoefte binnen de overheid nader in kaart gebracht en wordt onderzocht hoe de coördinatie van AI-rekenkracht voor de overheid georganiseerd kan worden.

³ Dit rapport is als bijlage meegestuurd met Kamerstuk 26 643, nr. 1451.

Binnen het Europese programma *European High Performance Computing Joint Undertaking* (EuroHPC JU), waar Nederland onderdeel van is, wordt gewerkt aan een netwerk van Europese (AI-geoptimaliseerde) supercomputers, met meerdere AI-fabrieken en AI-gigafabrieken. Nederlandse bedrijven, kennisinstellingen en overheden kunnen al via dit programma rekencapaciteit aanvragen en gebruikmaken van de beschikbare infrastructuur. Dat geldt ook voor de AI-fabriek in Groningen, dat onderdeel zal zijn van dit netwerk. Bij de toekomstige AI-gigafabrieken binnen EuroHPC geldt dat daar in een later stadium tegen marktconforme prijzen rekencapaciteit ingekocht kan worden. Dit betekent dat Nederlandse bedrijven, kennisinstellingen en overheden gebruik kunnen maken van de infrastructuur die in de Europese Unie wordt ontwikkeld.

Ook spelen ruimtelijke- en energierandvoorwaarden een belangrijke rol. Grootchalige AI-rekenfaciliteiten brengen aanzienlijke ruimtelijke claims met zich mee en vragen om substantiële hoeveelheden elektriciteit. Nederland staat voor uitdagingen op het gebied van netcongestie en ruimtelijke schaarste. Het kabinet vindt het noodzakelijk dat nieuwe AI-infrastructuur zorgvuldig wordt ingepast binnen de nationale energie- en ruimtelijke kaders, met aandacht voor energie-efficiëntie, duurzaamheid en de impact op het elektriciteitsnet. De daadwerkelijke impact van een AI-gigafabriek is sterk afhankelijk van onder meer het ontwerp, de schaal en de locatie.

Verdere ontwikkeling van AI-rekeninfrastructuur

Het kabinet kiest voor een gefaseerde ontwikkeling van AI-infrastructuur langs drie sporen.

Ten eerste de versterking van publieke AI-rekeninfrastructuur. De publiek gefinancierde AI-fabriek in Groningen, evenals AI-fabrieken in andere lidstaten, zullen onderzoekers, bedrijven en overheden de mogelijkheid bieden om geavanceerde AI-toepassingen te kunnen ontwikkelen.

Ten tweede de facilitering van private investeringen. Naast publieke infrastructuur kunnen Nederlandse bedrijven en organisaties nu al gebruik maken van bestaande commerciële AI-infrastructuur. Zowel Nederlandse als Europese aanbieders leveren reeds cloud- en AI-diensten die geschikt zijn voor uiteenlopende toepassingen. Het kabinet werkt aan het wegnemen van belemmeringen voor private partijen die willen investeren in AI-infrastructuur in Nederland. Het kabinet stimuleert waar mogelijk het gebruik van Europese cloud- en AI-diensten, mede in het licht van het versterken van strategische autonomie. Zo streeft de overheid naar het gebruik van taalmodellen uit Nederland en/of de EU.⁴ Er zijn in dat kader bijvoorbeeld een aantal AI-projecten bij Binnenlandse Zaken die het Nederlandse taalmodel GPT-NL gaan beproeven in de praktijk, mede ten behoeve van de doorontwikkeling van het model.⁵ Verder worden er pilots opgestart bij een aantal overheidspartijen met AI die processen in de digitale werkomgeving ondersteunt, waarbij de AI-modellen gedraaid worden door een Nederlandse partij op hardware in Nederland.⁶

Ook ziet het kabinet kansen voor innovatieve vormen van AI-rekeninfrastructuur. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan edge-computing voor toepassingen met minimale vertraging, energie-efficiënte en gespecialiseerde AI- of fotonica chips voor het toepassen van AI (inferentie), en neuromorphic computing voor autonome en sensorge-

⁴ Kamerstuk 26 643, nr. 1366

⁵ De eerste use cases van GPT-NL - GPT-NL

⁶ Kamerstuk 26 643, nr. 1366

baseerde systemen. Zo werd in november 2025 de innovatiemissie «Future of Compute» naar het Verenigd Koninkrijk georganiseerd, mede ondersteund door Digital Holland en de AI Coalitie voor Nederland (AIC4NL). Deze missie richtte zich op AI, geïntegreerde fotonica en/of neuromorphic computing. Deze infrastructuurvormen zijn sterk in ontwikkeling en kunnen relevant zijn voor toepassingen waarbij snelheid, energie-efficiëntie en lokale verwerking cruciaal zijn, zoals robotica, industriële automatisering, medische toepassingen en precisielandbouw. Focus op deze gebieden sluit aan bij bestaande Nederlandse kennis en industriële sterktes en kan bijdragen aan zowel economische waarde als maatschappelijke impact. Het integrale en data-gedreven Actieprogramma Duurzame Digitalisering⁷ brengt deze ontwikkelingen op het grensvlak van digitalisering en verduurzaming samen. Ten derde het benutten van Europese samenwerking binnen de EuroHPC JU. Het kabinet zet zich er actief voor in dat Nederlandse partijen optimaal toegang krijgen tot deze bestaande en toekomstige Europese rekencapaciteit binnen de EuroHPC JU.

Tot slot

Nederland kiest voor een gefaseerde aanpak en strategische ontwikkeling van AI-infrastructuur: de overheid koopt rekenkracht in aansluitend bij haar vraag, stimuleert waar nodig het aanbod, behoudt flexibiliteit in een snel veranderend technologisch landschap en zoekt actief aansluiting bij Europese samenwerking. Hierdoor kan Nederland een sterke positie uitbouwen binnen het Europese AI-ecosysteem, waarbij economische en maatschappelijke voordelen worden gemaximaliseerd en publieke investeringen zorgvuldig en doelmatig worden ingezet.

De Staatssecretaris van Economische Zaken en Klimaat,
W.J.M. Aerdts

⁷ Kamerstuk 26 643, nr. 1436